

Metodika mapování koroptve polní

Václav Zámečník a Martin Černý

Koroptve polní se nehojně vyskytují v otevřené krajině prakticky na celém území České republiky. Přednostně vyhledávají z jejich pohledu atraktivní plochy a jejich okolí (hnojiště, silážní jámy, ruderální plochy, polní mokřady, okolí zásypů atd.), kde se koncentrují kvůli zdroji potravy a v některých případech i krytu především v zimě, ale i v průběhu roku. V zimě se navíc hejtna stahují k lidským sídlům, a tak je dobré zmapovat okolí zemědělských objektů (kravíny, apod.) nebo zahrad a sadů.

Obrázek 1: Různé ruderální plochy nebo strniště ponechané ladem jsou pro koroptve optimálním prostředím během celého roku. Kromě potravy zde mají i optimální kryt. Foto: Václav Zámečník

Koroptev polní je skrytě žijící druh, který lehce může unikat pozornosti. Navíc se jedná o druh citlivý na rušení, a tak by mapování koroptví mělo probíhat ohleduplně. Při výzkumu se početnost koroptví často zjišťuje i jejich plašením, ale při běžném mapování není nutné koroptve cíleně rušit a spíše je vhodné se snažit je vyzpozorovat nebo jejich přítomnost prokázat díky jejich hlasovým projevům. Výskyt koroptví prozradí také různé nepřímé důkazy jejich pobytu - zejména se jedná o nálezy trusu, stopy ve sněhu nebo v hlíně, ve sněhu záznamy jejich společného nocování tzv. dýchánky nebo nálezy peří nebo uhynulých jedinců. Přesto častý případ pozorování bude právě spojený s vyrušením, což je sice pro koroptve vždy spojené se stresem, ale v různých obdobích roku je rušení různě rizikové. Nejvíce problematické je přirozeně období hnízdění a následného vodění malých kuřátek a také prezimování, zejména při extrémních podmínkách.

Po vylíhnutí kuřátek od června do srpna u náhradních snůšek se koroptve zdržují v rodinných hejncích. Vzácně je možné koroptví rodinku v létě překvapit, ale pro snížení rizika predace kuřátek je žádoucí alespoň do konce září koroptve cíleně nevyhledávat. Jak dokládá telemetrický výzkum, v říjnu je predace koroptví velmi nízká a aktivnější vyhledávání

koroptvích rodinek už není tak rizikové. Přesto by vždy hlavní snahou při mapování koroptví mělo být jejich bezpečí – pokud se pohybujete v prostředí, kde jejich výskyt předpokládáte, dejte si na čas a nejprve pečlivě prostor zmapujte pomocí dalekohledu.

Obrázek 2: V době vodění kuřátek je žádoucí se vyhnout zbytečnému rušení. Foto: Zdeněk Tunka/birdphoto.cz

Mapování koroptví by mělo ideálně probíhat do tří hodin po východu slunce nebo naopak 3 hodiny před západem slunce, kdy se ptáci krmí. Ideální je dalekohledem zkontrolovat otevřený prostor z místa, kde je přirozený kryt (okraj vesnice, lesa, parku) a současně je krajina dobře přehledná. Pokud jsou koroptve blízko, obvykle vás rychle zaznamenají a začnou se více skrývat – i několik minut mohou být přitisknuté k zemi. Pokud vyhodnotí, že jim nebezpečí nehrozí, postupně se zase osmělí a pozorovateli se postupně představí v plné kráse. Pokuste se je při tom pečlivě spočítat, a pokud je to možné, tak zkuste odhadnout poměr mezi dospělci a mláďaty. Není automatické, že vždy v hejniku musí být jen dva rodiče a jejich mláďata, občas se mohou objevit i další dospělí ptáci.

Nejvíce nápadné jsou koroptve v zimě na sněhu, kdy jsou možnosti se skrýt omezené. Vzácně se v tuto dobu může spojit i více hejnek dohromady. Takové spojení může být výhodné z vícera důvodů – koroptve tak mohou efektivněji reagovat na predátory, lépe se mohou vyrovnávat s nevhodným počasím a také to může být cesta k jednoduššímu budoucímu spárování. Nicméně v dnešní zemědělské krajině jsou koroptve už natolik vzácné, že k podobnému shlukování dochází jen ve výjimečných případech. Opět by hlavní snahou mělo být pozorování z bezpečné vzdálenosti, jakékoli rušení během zimy je velkým energetickým výdajem a potenciálním rizikem z pohledu predace. V případě sněhové pokrývky je možné koroptve mapovat také z auta – na sněhu jsou opravdu dobře vidět a většina zvířat na auto reaguje bez vyplašení. Přežívání zimy do značné míry určuje dostatečná nabídka potravy, vhodného krytu a také nabídky jiné potravy. Je tak pravděpodobné, že koroptve se budou zdržovat právě na místech, kde budou současně ideálně vhodné potravní i krytové podmínky. A v takových porostech je pozorování koroptví obtížné a často k němu dochází až při jejich vyplašení.

Obrázek 3: V zimě na sněhu jsou koroptve nejvíc nápadné. Foto: Zdeněk Tunka/birdphoto.cz

Na konci zimy, zejména pokud se teploty dlouhodobě drží nad nulou, se hejnka rozpadají a zejména mladí samci se začínají aktivně pohybovat po krajině při hledání vhodných samic pro spárování. Nespárování kohoutci se mohou přesouvat i více než 2 km. V této době se také nejvíce v ranních a zejména v podvečerních a večerních hodinách ozývají typickým čířikáním. Samci se tak mohou ozývat i při vyrušení a zejména ve vhodných porostech, které jim poskytují dokonalý kryt (vysoké strniště, ruderalní porosty, úhorové porosty nebo biopásy) to může být jediný doklad jejich přítomnosti.

Obrázek 4: Spárovaný koroptví kohoutek mapuje případné nebezpečí. Foto: Tomáš Bělka/birdphoto.cz

Od února do konce dubna je možné vzácně pozorovat koroptve v párech, ale spíš se jedná o nahodilé pozorování. Nejčastěji je prozradí kohoutek, který se snaží odhalit případné nebezpečí a tzv. hlídkuje – ve vzpřímené pozici nebo na vyvýšeném místě kontroluje okolí. Přestože jsou koroptve spíše stálé a jejich hnízdní okrsky nejsou obvykle větší než 12 ha, mohou se páry společně pohybovat krajinou ve snaze najít optimální hnízdiště i více než 0,5 km. Proto pro určení, zda je místo pozorování vhodné i pro případné hnízdění, je žádoucí prokázat výskyt koroptvího páru opakovaně.

Pro následnou ochranu koroptve je žádoucí zadat data o jejich výskytech do Avifu (birds.cz). Data mohou koroptvi pomoci jak v případech zacílené ochrany např. pomocí dotačních programů pro zemědělce, ale i při krajinném plánování nebo posuzování různých investičních záměrů.

Vznik metodiky finančně podpořilo MŽP v grantovém řízení. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Ministerstvo životního prostředí